

Anabledd ac iaith Canllawiau defnyddio terminoleg anabledd

Lowri Williams a Delyth Prys

cynnwys - contents

Diolchiadau	3
Rhagair	4
Dau fodel o anabledd	5
Nam ac anabledd	5
Pwyslais ar yr unigolyn	6
Diabetes	7
Disgrifio pobl nad ydynt yn anabl	7
Disgrifiadau cadarnhaol	8
Geiriau sydd wedi magu ystyr ddifriol	9
Iaith Arwyddion Prydain a ieithoedd eraill na lefarir	10
Gair i Gloi	11
Sut i ddefnyddio'r terminoleg	12
Cymraeg - Saesneg	13

Cynhyrchwyd yn y Ganolfan Safoni Termau, Prifysgol Cymru Bangor ar gyfer Anabledd Cymru gyda chymorth ariannol Bwrdd yr Iaith Gymraeg a'r Comisiwn Hawliau Anabledd yng Nghymru

Anabledd Cymru yw cymdeithas genedlaethol y grwpiau anabledd sy'n gweithio i hyrwyddo hawliau, cynhwysedd, cydraddoldeb a chefnogaeth i holl bobl anabl Cymru

£15.00

ISBN 1 903396 01 8

© Anabledd Cymru 2001

Cyhoeddwyd gan Anabledd Cymru
Argraffwyd gan AST Print Group, Caerdydd

Mae Anabledd Cymru yn elusen gofrestrdedig, rhif 517391 ac yn gwmni wedi ei gyfyngu drwy warant, rhif 1998621

Diolchiadau

Gwnaeth llawer o bobl project hwn yn bosibl. Yn gyntaf hoffem ddiolch i Fwrdd yr Iaith Gymraeg, nid yn unig am eu cymorth ariannol, ond hefyd am gyngor a chefnogaeth werthfawr. Yn ail, diolch i Delyth Prys, Prif Olydd y Ganolfan Safoni Termaw, Prifysgol Cymru, Bangor, a'r ymchwilydd, Lowri Williams, am eu hymrwymiad i wneud i'r project hwn lwyddo. Hoffem hefyd ddiolch i Gomisiwn Hawliau Anabledd Cymru am gymorth ariannol gyda'r costau cynhyrchu.

Yn olaf, dymunwn ddiolch i'r holl bobl anabl, yn unigolion ac yn grwpiau, a roddodd eu hamser a'u cyngor i ni. Hebddynt hwy ni fyddai'r project hwn wedi bod yn bosibl.

Canllawiau Defnyddio Terminoleg Anabledd

"Unigolion yw pobl anabl, nid cyflyrau meddygol"

Rhagair

Yn ystod y blynyddoedd diwethaf mae'r modd y mae cymdeithas yn ymateb i anabledd wedi newid cryn dipyn. Tan yn ddiweddar ymateb cymdeithas oedd gadael i weithwyr gwasanaethau cymdeithasol a meddygol ofalu am bobl anabl mewn sefydliadau neu gartref, yn hytrach na derbyn pobl anabl fel aelodau cyfartal a gwerthfawr o gymdeithas. Yn ystod y degawd diwethaf yn unig y mae syniadau newydd ynglŷn â hawliau sifil cyfartal wedi ennill eu plwyf. Nid yw pobl anabl yn dderbynwyr 'gofal' yn unig, ond yn hytrach mae ganddynt yr un hawl â phobl eraill i gymryd rhan mewn gweithgareddau economaidd, cymdeithasol a gwleidyddol fel dinasyddion cyfartal. Rydym ar drothwy newid diwylliannol gwirioneddol sy'n galw am eirfa ac ymadroddion newydd i drafod materion anabledd. Mae cysyniadau a gwerthoedd newydd yn cael eu datblygu sy'n cael eu hadlewyrchu yn naturiol yn y geiriau yr ydym yn eu defnyddio.

Mae iaith yn arf pwerus iawn. Rydym ni'n ei defnyddio i gyfathrebu â'n gilydd, i gyfleu syniadau ac i fynegi teimladau a dymuniadau. Wrth i bobl anabl ddod yn fwy ymwybodol o'u hawliau fel dinasyddion cyfartal gall rhai o'r geiriau a'r ymadroddion 'traddodiadol' fod yn amhriodol a hyd yn oed yn sarhaus.

Mae gennym ddwy brif iaith yng Nghymru: Cymraeg a Saesneg. Mae'n bwysig ein bod yn defnyddio'r ddwy iaith mewn ffordd sy'n lleihau tramgwydd ac yn cryfhau'r diwylliant hawliau pobl anabl yng Nghymru.

Mae'r canllawiau hyn wedi'u bwriadu i roi cyngor adeiladol ar ba eiriau i'w defnyddio a pha eiriau i'w hosgoi wrth sôn am anabledd a phobl anabl. Mae'r Gymraeg a'r Saesneg yn cyd-fyw o fewn yr un diwylliant yng Nghymru, a dylwn ddisgwyl yr un safon o gwrteisi ac o barch at bobl eraill yn y ddwy iaith.

Mae cyfieithu yn medru codi trafferthion yn ogystal â chyfleoedd arbennig yn y ddwy iaith. Ni allwn yn syml gyfieithu'n slafaidd rhwng y naill iaith a'r llall, a dylid cofio y gall term sydd ag ystyr ddifriol mewn un iaith (e.e. 'dumb' yn Saesneg neu 'afiach' yn Gymraeg) fod â thermâu cyfatebol yn yr iaith arall (e.e. 'mud' yn Gymraeg ac 'unhealthy' yn Saesneg) sydd heb fod â'r un cysylltiadau negyddol.

Wrth lunio'r canllawiau hyn buwyd yn siarad â nifer o unigolion a grwpiau o bobl anabl yng Nghymru i gael eu barn hwy ar y termau sy'n perthyn i faes anabledd. Eu dymuniadau hwy am y Gymraeg a'r Saesneg sy'n cael eu mynegi yma felly, ac er na ellir cael unfrydedd barn bob amser, gofynnir i bobl Cymru ystyried yn ofalus y math o eirfa y maent yn defnyddio ym maes anabledd, a dangos parch at bobl eraill drwy'r eirfa a'r ymadroddion a ddewisant yn Gymraeg a Saesneg fel ei gilydd.

Dau fodel o anabledd

Datblygwyd dau fodel o faes anabledd yn ystod y blynyddoedd diweddar. Gelwir y naill yn fodel meddygol a'r llall yn fodel cymdeithasol. Mae'r model meddygol yn disgrifio problemau unigolion yn nhermau eu cyflwr meddygol. Mae'r model cymdeithasol ar y llaw arall yn gweld problemau unigolion yn ganlyniad i'r ffordd y mae cymdeithas wedi'i threfnu. Yn ôl y model meddygol ni all pobl mewn cadair olwyn ddefnyddio adeilad gan eu bod yn cael anhawster cerdded. Yn ôl y model cymdeithasol ni allant ddefnyddio'r adeilad oherwydd bod y pensaer wedi cynllunio'r adeilad heb fynedfa addas i gadeiriau olwyn. Y model cymdeithasol yw'r un y mae pobl anabl yn ei arddel, oherwydd bod y persbectif hwn yn annog cymdeithas i wneud gwell darpariaeth ar gyfer anghenion penodol pobl anabl.

Nam ac anabledd

Mae'r mudiad anabledd yn gwahaniaethu rhwng **nam** ac **anabledd** fel a ganlyn:

Nam yw cyfyngiad ar allu unigolyn i weithredu sy'n cael ei beri gan nam ar y corff, y meddwl neu'r synhwyrau. Mae nam yn cyfleu cyflwr meddygol unigolyn.

Anabledd yw colli neu gyfyngu ar y cyfleoedd i gymryd rhan ym mywyd bob dydd cymdeithas ar yr un amodau ag eraill o ganlyniad i rwystrau corfforol a chymdeithasol. Mae person yn anabl o ganlyniad i rwystrau sy'n deillio o'i amgylchedd ac o agwedd pobl o fewn y gymdeithas sy'n ei atal rhag cymryd rhan weithredol yn y gymdeithas honno.

Pwyslais ar yr unigolyn

Mae pob unigolyn yn profi ei nam mewn ffordd wahanol ac o ganlyniad dylid osgoi defnyddio ymadroddion sy'n clystyru pobl anabl i grŵp o bobl unffurf megis 'yr anabl' yn Gymraeg a 'the disabled' yn Saesneg. Yn yr un modd, ni ddylid dweud 'y byddar', 'y dall', 'yr epileptig', 'y diabetig' ond yn hytrach 'pobl fyddar', 'pobl ddall', 'pobl â diabetes', 'pobl ag epilepsi' ac ati. Pan mae arnom eisiau adnabod pobl gyda chyflyrau penodol, defnyddier 'pobl sydd â nam ar eu golwg', 'pobl sydd â nam ar eu clyw' ac ati.

Mae rhai grwpiau o fewn y gymdeithas anabledd wedi datblygu ymadroddion penodol sy'n adlewyrchu eu pryderon eu hunain. Mae afiechyd meddwl er enghraifft yn parhau i fod â stigma cymdeithasol enfawr yn perthyn iddo. Mae'r mudiad iechyd meddwl wedi herio'r stigma yma trwy ddefnyddio'r ymadrodd 'pobl gyda phroblemau iechyd meddwl'. Yn yr un modd, rydym wedi ymbellhau ein hunain o dermau megis 'anfantais meddwl' ('mental handicap' yn Saesneg) gan ddefnyddio ymadroddion newydd megis 'pobl sydd ag anawsterau dysgu'. Yn y meysydd hyn sydd â stigma mawr yn perthyn iddynt y mae iaith yn datblygu gyflymaf wrth i ni ddysgu cynnwys pobl sydd yn draddodiadol wedi cael eu trin waethaf gan gymdeithas.

Defnyddiwch	Peidiwch â defnyddio
pobl anabl <i>disabled people</i>	yr anabl <i>the disabled</i> pobl ag anabledd <i>people with disabilities</i>
pobl sydd â nam ar eu clyw <i>people with hearing impairments</i> pobl fyddar <i>deaf people</i>	y byddar <i>the deaf</i>
pobl sydd â nam ar eu golwg <i>people with visual impairments</i> pobl ddall <i>blind people</i>	y dall <i>the blind</i>
pobl ag epilepsi <i>people with epilepsy</i>	<i>epileptics</i>
pobl â diabetes <i>people with diabetes</i>	<i>diabetics</i>

Diabetes

Yn Gymraeg y term traddodiadol am 'diabetes' yw 'clefyd siwgr' ond mae'r term yn annerbyniol gan Gymdeithas Diabetes Prydain oherwydd mai cyflwr, nid clefyd, ydyw. Nid yw meddygon chwaith yn hoffi'r term gan nad yw diabetes bob tro yn gysylltiedig â siwgr. Mae 'diabetes' yn derm sy'n dod o'r Lladin ond sy'n deillio'n wreiddiol o'r Groeg ac felly mae'n dderbyniol ei ddefnyddio yn Gymraeg yn ogystal â'r Saesneg.

Disgrifio pobl nad ydynt yn anabl

Gall yr ymadrodd Saesneg 'able-bodied person' beri tramgwydd i bobl gan ei fod yn cyfleu diffyg gallu person anabl ac yn tanlinellu'r model meddygol o anabledd drwy ganolbwyntio ar y nam. Yn Saesneg, y term derbyniol yw 'non-disabled person' sef person nad ydyw'n profi'r rhwystrau y mae pobl anabl yn gorfod eu hwynebu.

Yn Gymraeg, mae dweud bod rhywun yn 'gorfforol abl' yn tueddu i gyfleu rhyw allu corfforol arbennig ac yn difrïo pobl sydd ag anableddau corfforol ond sydd, er hynny, yn gallu cyflawni'r un gweithgareddau â phobl nad ydynt yn anabl. O ganlyniad yn Gymraeg awgrymir defnyddio 'pobl nad ydynt yn anabl'.

Ni ddylid cymysgu rhwng salwch ac anabledd. Ni ddylid cyfeirio at bobl nad ydynt yn anabl fel 'pobl iach' gan fod hynny'n atgyfnerthu'r syniad fod pobl sydd â nam ar y corff neu ar y synhwyrâu yn sâl. Yn yr un modd dylid osgoi termau megis 'normal' gan ei fod yn awgrymu fod person anabl yn annormal. Mae'r newid diwylliannol yr ydym yn ceisio ei adlewyrchu yn y canllawiau hyn yn defnyddio iaith i annog yr ymwybyddiaeth o amrywiaeth ymysg pobl. Mae arnom eisiau sicrhau bod y geiriau a'r ymadroddion a ddefnyddir yn cwmpasu nam ar y corff a nam ar y synhwyrâu, anawsterau dysgu a phroblemau iechyd meddwl yn yr amrediad o brofiadau a geir o fewn cymdeithas. Yn syml, mae 'normalrwydd' yn cynnwys pobl anabl.

Weithiau defnyddir 'amhariad' fel cyfieithiad o 'impairment' yn Saesneg. Fodd bynnag, y ffordd naturiol yn Gymraeg o fynegi'r cysyniad o ddiffyg neu broblem benodol ynglŷn â'r synhwyrâu'r cyneddfau yw drwy ddefnyddio'r gair 'nam', megis 'nam corfforol neu 'nam synhwyradd'. Mae hyn yn well na chyfieithu yn slafaidd o'r Saesneg ac yn derm sy'n fwy derbyniol yn gyffredinol. Os oes modd, dylid enwi'r nam yn Gymraeg gan ddefnyddio'r gystrawen 'nam ar y...' oherwydd mae hyn yn atgyfnerthu'r cysyniad nad yw'r cyflwr meddygol yn disgrifio'r person cyfan.

Defnyddiwch	Peidiwch â defnyddio
pobl nad ydynt yn anabl <i>non-disabled people</i>	pobl gorfforol abl <i>able-bodied people</i> pobl iach <i>healthy people</i> pobl normal <i>normal people</i>
anabledd <i>disability</i>	analluedd
anabl <i>disabled</i>	analluog
nam <i>impairment</i> nam synhawyraidd <i>sensory impairment</i>	amhariad amhariad synhwyraidd

Disgrifiadau cadarnhaol

Gall iaith ddylanwadu ar y ffordd yr ydym yn gweld cyflwr. Disgrifiad cyffredin (yn Gymraeg a Saesneg) yw fod rhywun 'yn gaeth mewn cadair olwyn' (neu 'confined to a wheelchair'). Mae pobl sy'n defnyddio cadair olwyn yn dadlau nad eu caethiwo y mae'r gadair ond eu rhyddhau: y gadair sy'n eu galluogi i symud o gwmpas. Ni ddylid defnyddio 'yn gaeth i gadair olwyn' felly, ond yn lle hynny dylid dweud 'yn defnyddio cadair olwyn' neu (os oes angen bod yn gryno) 'mewn cadair olwyn'.

Ymadrodd arall sy'n gynyddol yn peri tramgwydd yw 'anghenion arbennig' (yn Saesneg 'special needs'). Mae'r term yn atgyfnerthu'r syniad na ddylai pobl anabl ddisgwyl, fel hawl sylfaenol, cael defnyddio adnoddau na chymryd rhan mewn gweithgareddau. Yn hytrach mae adnoddau 'arbennig' ar gael i gyfarfod ag anghenion 'arbennig' (h.y. annormal). Yn union fel mae toiled i ferched neu gyfleusterau newid clwt babi i'w disgwyl fel cyfleusterau sylfaenol ac nid fel cyfleusterau 'arbennig' ar gyfer merched neu rieni, felly ni ddylid gweld anghenion personol pobl anabl fel rhai 'arbennig'. Defnyddier 'anghenion penodol' ('specific requirements') fel term safonol i ddisgrifio'r adnoddau y mae pobl anabl eu hangen i gymryd rhan mewn gweithgareddau.

Mae ymadroddion tebyg i 'yn dioddef o...' hefyd yn cyfleu gwerthoedd arbennig. Mae pwysleisio dioddefaint unigolyn yn dueddol o danlinellu'r model meddygol neu'r nam. Os oes rhaid nodi'r cyflwr dylid dweud fod gan y person gyflwr arbennig. Am yr un rheswm nid ydym yn argymhell disgrifio person anabl fel 'claf' (yn Saesneg 'patient') oni bai ei fod yn glaf mewn gwirionedd mewn ysbyty. Dylid defnyddio 'cleient' neu 'cwsmer' i gyfeirio at ddefnydd y person o'r gwasanaethau sy'n cael eu cynnig gan y Gwasanaethau Cymdeithasol ac asiantaethau eraill.

Defnyddiwch	Peidiwch â defnyddio
pobl sy'n defnyddio cadair olwyn pobl mewn cadair olwyn <i>wheelchair users</i>	pobl sy'n gaeth i gadair olwyn <i>people confined to a wheelchair</i>
anghenion penodol <i>specific needs/requirements</i>	anghenion arbennig <i>special needs</i>
pobl sydd â chyflwr arbennig <i>people with a particular condition/ people who have a particular condition</i>	pobl sy'n dioddef o gyflwr arbennig <i>people who suffer from a particular condition</i>
cleient <i>client</i> cwsmer <i>customer</i>	claf <i>patient</i>

Geiriau sydd wedi magu ystyr ddifriol

Mae rhai geiriau yn peri tramgwydd naill ai oherwydd bod eu hystyron gwreiddiol yn rhai dilornus neu oherwydd bod defnydd bob dydd wedi rhoi ystyron newydd difriol iddynt. Dyma'r dosbarth o eiriau lle ceir mwyaf o wahaniaeth rhwng y Gymraeg a'r Saesneg oherwydd nid yr un yw tarddiad geiriau yn y ddwy iaith ac nid yr un geiriau sydd wedi'u defnyddio mewn ffordd ddilornus yn y ddwy iaith.

Yn Saesneg mae'r term 'handicap' wedi magu ystyr gwbl negyddol. Yn deillio o gêm fetio o'r ail ganrif ar bymtheg mae'n llawer mwy cyfarwydd fel term o fyd rasio ceffylau a golff, sy'n disgrifio'r baich y mae ceffylau cyflym a golffwyr da yn gorfod ei gario er mwyn rhoi cyfle cyfartal i eraill. Mae'r defnydd o'r term i ddisgrifio pobl anabl fel baich yn amlwg yn ddifriol ac yn cael ei atgyfnerthu gan y cysylltiad sydd â mynd â'ch cap yn eich llaw i ofyn am gardod.

Yn Gymraeg tueddir i gyfieithu ‘handicapped’ fel ‘o dan anfantais’ ac nid oes gan y term hwn yr un arlliw negyddol â ‘handicapped’. Fodd bynnag defnyddir ‘o dan anfantais’ hefyd i gyfieithu ‘disadvantaged’ a gwell cadw’r ymadrodd Cymraeg ar gyfer y cyd-destun anfantais gymdeithasol. Yng nghyd-destun anabledd gwell defnyddio ‘anabl’ yn hytrach nag ‘o dan anfantais’.

Mae ‘invalid’ yn derm arall yn Saesneg sy’n annerbyniol i rai sy’n ei gysylltu â’r elfennau ‘in-valid’. Unwaith eto mae’n well glynu at y term ‘disabled’ yn Saesneg ac ‘anabl’ yn Gymraeg.

Er bod ‘dumb’ yn wreiddiol yn ddisgrifiad ffeithiol o bobl na all siarad, y mae wedi magu ystyr ddifriol iawn yn Saesneg. Yn Gymraeg er hynny nid oes gan ‘mud’ yr un ystyr ddifriol â ‘dumb’ ac mae’n dderbyniol. Ar y llaw arall gall ‘mudan’ fod yn ddifriol ac mae hwn yn derm i’w osgoi. Argymhellir defnyddio ‘without speech’ yn Saesneg yn hytrach na ‘dumb’ ac mae ‘heb leferydd’ yn dderbyniol yn cyfateb i hyn yn Gymraeg.

Aeth ‘spastic’ i gael ei ddefnyddio’n ddifriol yn Saesneg, ac argymhellir bellach ddefnyddio ‘cerebral palsy’ yn lle hynny. Gan fod ‘sbastig’ yn Gymraeg yn perthyn yn agos i ‘spastic’ yn Saesneg, dylid osgoi hwn hefyd a defnyddio ‘parlys yr ymennydd’.

Defnyddiwch	Peidiwch â defnyddio
anabl <i>disabled</i>	<i>handicapped</i> <i>invalid</i>
mud heb leferydd <i>without speech</i>	mudan <i>dumb</i>
parlys yr ymennydd <i>cerebral palsy</i>	sbastig <i>spastic</i>

Iaith Arwyddion Prydain a ieithoedd eraill na lefarir

Cofier mai iaith yw Iaith Arwyddion Prydain fel unrhyw iaith arall. Mae iddi ei gramadeg a’i chystrawen ei hun ac nid yw’n ddibynnol ar y Gymraeg nac ar y Saesneg. Mae defnyddio ‘lladmerydd’ neu ‘dehonglydd’ yn anghywir felly am rywun sy’n cyfieithu i’r iaith hon neu ohoni a dylid defnyddio ‘cyfieithydd’ a ‘chfyfieithydd ar y pryd’ fel y gwneir gyda ieithoedd eraill. Yn Saesneg dylid defnyddio ‘sign language interpreter’ a ‘chfyfieithydd iaith arwyddion’ yn Gymraeg. Ni ddylid defnyddio ‘arwyddwr’ yn Gymraeg na ‘signer’ yn Saesneg chwaith.

Mae'r iaith hon yn defnyddio mwy nag ystumiau dwylo yn unig. Mae gweddill y corff a'r wyneb yn rhan o fynegiant yr iaith, ac felly defnyddier 'iaith arwyddion' ac nid 'iaith dwylo' i'w disgrifio.

Yn yr un modd mae gan gyfathrebu trwy gyffwrdd, megis offer cyffyrdd-deipio neu gyfathrebu llaw i law i bobl sy'n fyddar ac yn ddall, ei derminoleg ei hun.

Defnyddiwch	Peidiwch â defnyddio
cyfieithydd iaith arwyddion <i>sign language interpreter</i>	lladmerydd dehonglydd arwyddwr <i>signer</i>
iaith arwyddion <i>sign language</i>	iaith dwylo

Gair i Gloi

Wrth gwrs mae newid agwedd tuag at anabledd yn galw am fwy na defnyddio geiriau 'cywir' gan ei fod yn golygu ymgodymu â'r gwerthoedd a'r rhagdybiaethau sydd y tu cefn i'r ymadroddion a ddefnyddiwn. Mae'r canllawiau hyn yn adlewyrchu'r syniadaeth bresennol ond mae'r syniadau a'r geiriau a ddefnyddiwn yn datblygu'n barhaus ac o ganlyniad mae'r Gymraeg a'r Saesneg eu hunain hefyd yn newid. Pa iaith bynnag a ddefnyddir, mae'n rhan o'r datblygiad hwnnw.

Gobeithio bydd y canllawiau hyn yn annog pobl i feddwl am bobl anabl mewn ffordd gadarnhaol. O wneud hyn ni fydd yn rhaid i bobl ddibynnu ar ganllawiau ffeithiol ar eirfa ac ymadroddion anabledd, ond bydd yr iaith yn dilyn yn naturiol yn sgil eu hymdrechion i ystyried pawb fel dinasyddion cyfartal mewn cymdeithas. Yn y cyfamser, bydd yn rhaid inni i gyd gydweithio i sicrhau bod ein hieithoedd yn agored i newid – yn rhan o'r ateb ac nid rhan o'r broblem i bobl anabl yng Nghymru.

Sut i ddefnyddio'r terminoleg

Mae rhai o'r termau a'r ymadroddion yn y canllawiau hyn yn delio â materion sy'n codi mewn cyd-destunau gwahanol. Mae rhai ohonynt yn ymwneud â deddfwriaeth gyfredol ar anabledd megis Deddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995 ac mae iddynt ddiffiniadau cyfreithiol manwl. Mae eraill yn cael eu defnyddio i ddisgrifio cyflyrau a chyfleusterau meddygol a thechnegol. Mae'n debyg mae'r termau pwysicaf i'w deall fodd bynnag yw'r rhai hynny sydd wedi cael eu bathu gan bobl anabl a'u cymdeithasau, y mudiad anabledd. Mae gan y termau hyn hefyd ystyron sydd efallai yn fwy manwl na'r ffordd y mae pobl eraill yn defnyddio geiriau.

Mae rhai o enwau cyrff, budd-daliadau ac ati a geir yn y rhestr dermau yn rhai swyddogol a ddefnyddir gan y cyrff hynny eu hunain. Weithiau mae'r rhain yn hen enwau nad ydynt bellach yn cydymffurfio â'r termau sy'n cael eu cymeradwyo fel rhai derbyniol heddiw. Nid yw'r ffaith fod enw swyddogol wedi'i gynnwys yn y rhestr hon yn golygu ein bod yn cymeradwyo'r defnydd o rai o'r termau a geir ynddynt, ac fe'u nodir yma yn unig er gwybodaeth.

Byrfoddau

adf - adferf

ans - ansoddair

be - berfenw

eb - enw benywaidd

eg - enw gwrywaidd

eg/b - enw gwrywaidd neu fenywaidd

ell - enw lluosog

adj - adjective

adv - adverb

n - noun

v - verb

Mae'r rhan ymadrodd yn cyfeirio at yr ymadrodd cyfan lle ceir mwy nag un gair, ac nid at eiriau unigol o fewn y term.

Cymraeg - Saesneg

A

aciwbigo *be* acupuncture

adnabod anghenion *be* identification of needs

adnabod anghenion penodol pobl anabl *be* identification of the specific needs of disabled people

adran dai *eb* adrannau tai housing department

Adran Drafnidiaeth *eb* Department of Transport

addas ar gyfer anghenion unigolyn *ans* suitable for an individual's needs

addasiad *eg* addasiadau modification

addasiad rhesymol *eg* addasiadau rhesymol reasonable adjustment

addasu *be* modify

aelod artiffisial *eg* aelodau artiffisial artificial limb

afiechyd meddwl *eg* afiechydon meddwl mental illness

afiechyd niwrolegol neu gyhyrol cynyddol *eg* afiechydon niwrolegol neu gyhyrol cynyddol progressive neurological or muscle wasting disease

afiechyd tymor hir *eg* long-term illness

affasia *eg* aphasia

angen *eg* anghenion need

angen arbennig *eg* anghenion arbennig special need

(*Dylid defnyddio'r term 'anghenion penodol' yn lle hwn lle bynnag y bo modd i ddynodi anghenion penodol sydd gan bobl anabl gan nad oes dim byd yn 'arbennig' am yr anghenion hynny.*

angen dysgu *eg* anghenion dysgu learning need

angen penodol *eg* anghenion penodol specific need

anghenion dydd i ddydd *ell* day-to-day needs

anghenion gofal *ell* care needs

anghenion gofal personol *ell* personal care needs

amharu ar *be* impair

anabl *ans* disabled

anabledd *eg* anableddau disability

Anabledd Cymru *eg* Disability Wales

anabledd dysgu *eg* anableddau dysgu learning disability

anabledd parhaol a sylweddol *eg* permanent and substantial disability

anaf i'r pen *eg* anafiadau i'r pen head injury

analluog *ans* invalid

(*Argymhellir peidio defnyddio 'analluog' i ddisgrifio pobl anabl gan ei fod yn awgrymu diffyg gallu neu ddiffyg deallusrwydd; yn hytrach dylid defnyddio 'anabl'.*

analluogrwydd *eg* incapacity

anfantais *eb* anfanteision handicap

(*Defnyddir 'dan anfantais' yn aml i gyfieithu 'handicap' ac er nad oes gan 'dan anfantais' yr un arlliw negyddol â 'handicap' byddai'n well ei gadw i*

gyfateb i 'disadvantaged'. Defnyddier 'disability' yn Saesneg ac 'anabledd' yn Gymraeg.

anfantais eg anfanteision disadvantage
anffurfiad difrifol eg anffurfiadau difrifol severe disfigurement
anffurfiad cynhenid eg anffurfiadau cynhenid congenital deformity
anhawster eg anawsterau difficulty
anhawster dysgu eg anawsterau dysgu learning difficulty
anhwylder meddwl eg anhwylderau meddwl mental disorder
annhegwch eg inequality
annormal ans abnormal
anymataliaeth eb incontinence
ar gael i weithio available for work
arwydd corfforol eg arwyddion corfforol physical indicator
arwydd lamp eg arwyddion lamp lamp signal
arwydd ymddygiadol eg arwyddion ymddygiadol behavioural indicator
arwyddwr eg arwyddwyr signer
(*Ni ddylid defnyddio'r term hwn am fod iaith arwyddion yn iaith yr un fath ag unrhyw iaith arall. Defnyddier 'cyfieithydd ar y pryd.'*)
asesiad eg asesiadau assessment
asesiad gofal eg asesiadau gofal care assessment
asesiad o anghenion unigolyn eg asesiadau o anghenion unigolyn
assessment of individual's needs
asesydd rheoli'r amgylchedd eg aseswyr rheoli'r amgylchedd
environmental control assessor
asiantaeth cysylltiadau llafur eb asiantaethau cysylltiadau llafur labour
relations agency
Asiantaeth Dyfeisiau Meddygol yr Adran Iechyd eb Medical Devices
Agency of the Department of Health
Asiantaeth Grantiau Gweithredu ac Ynni eb Energy Action Grants Agency
asiantaeth ofalu eb asiantaethau gofalu caring agency
asiantaeth recriwtio eb asiantaethau recriwtio recruitment agency
atebolrwydd eg accountability
Atodiad Symud o Gwmpas i Bensiynwyr Rhyfel eg War Pensioner's
Mobility Supplement
atodyn eg atodion attachment
awdurdod iechyd rhanbarthol eg awdurdodau iechyd rhanbarthol area
health authority
awdurdod rhanbarthol eg awdurdodau rhanbarthol area authority

B

bathodyn parcio i bobl anabl eg bathodynnau parcio i bobl anabl
disabled parking badge
bra meddygol eg bras meddygol surgical brassière
BRIDGES eg BRIDGES
Brigâd Ambiwlans Sant Ioan eb St. John's Ambulance Brigade

briw gorwedd eg briwiau gorwedd pressure sore
bron artiffisial eb bronnau artiffisial artificial breast
budd-dal eg budd-daliadau benefit
budd-dal anabledd eg budd-daliadau anabledd disability benefit
budd-dal anabledd anafiadau diwydiannol eg budd-daliadau anabledd anafiadau diwydiannol industrial injuries disablement benefit
budd-dal analluogrwydd eg budd-daliadau analluogrwydd incapacity benefit
budd-dal salwch eg budd-daliadau salwch sickness benefit
bws llawr isel eg bysiau llawr isel low-floor bus
byddar ans deaf
byddardod eg deafness
byw bob dydd be daily living
byw'n annibynnol be independent living

C

cadair arbennig eb cadeiriau arbennig special chair
cadair olwyn eb cadeiriau olwyn wheelchair
cadair olwyn arbenigol ar gyfer chwaraeon eb cadeiriau olwyn arbenigol ar gyfer chwaraeon specialist sports wheelchair
cadair olwyn awyr agored gyda phŵer eb cadeiriau olwyn awyr agored gyda phŵer powered outdoor wheelchair
cadair olwyn dan do gyda phŵer eb cadeiriau olwyn dan do gyda phŵer powered indoor wheelchair
cadair olwyn drydan eb cadeiriau olwyn trydan electric wheelchair
cadair olwyn drydan gyda sedd sy'n codi eb cadeiriau olwyn trydan gyda sedd sy'n codi electrically powered wheelchair with riser seat
cael at be access
cael mynediad (i) be obtain access
cael mynediad i adeilad cyhoeddus be access a public building
canllaw cydio eg canllawiau cydio grabrail
canllaw toiled eg canllawiau toiled toilet rail
canolfan eg/b canolfannau centre
canolfan adnoddau eb canolfannau adnoddau resource centre
Canolfan Adnoddau a Gwybodaeth Enwresis eb Enuresis Resource and Information Centre
canolfan adnoddau iechyd meddwl eb canolfannau adnoddau iechyd meddwl mental health resource centre
Canolfan Amgylcheddau Hygyrch eb Centre for Accessible Environments
Canolfan Brydeinig i Bobl Fyddar eb Link (British Centre for Deafened People)
canolfan budd-daliadau anabledd eb canolfannau budd-daliadau anabledd disability benefit centre
canolfan byw i bobl anabl eb canolfannau byw i bobl anabl disabled living centre

canolfan byw'n annibynnol eb canolfannau byw'n annibynnol centre for independent living
canolfan byw'n integredig eb canolfannau byw'n integredig centre for integrated living
canolfan cyfathrebu â chymorth micro eb canolfannau cyfathrebu â chymorth micro centre for micro-assisted communications
canolfan cymhorthion cyfathrebu eb canolfannau cymhorthion cyfathrebu communication aids centre
canolfan cymhorthion cyfathrebu mewn addysg eb canolfannau cymhorthion cyfathrebu mewn addysg aids to communication in education centre
canolfan cyngori ar anabledd eb canolfannau cyngori ar anabledd disability advice centre
canolfan datblygu sgiliau eb canolfannau datblygu sgiliau skills development centre
Canolfan David Lewis eb David Lewis Centre
Canolfan Epilepsi Chalfont eb Chalfont Centre for Epilepsy
canolfan fynediad eb canolfannau mynediad access centre
canolfan galw heibio eb canolfannau galw heibio drop-in centre
Canolfan Genedlaethol Cefnogaeth ME eb National ME Support Centre
Canolfan Genedlaethol Llefaru gyda Chymorth i Bobl sy'n Fyddar ac yn Clywed eb National Centre for Cued Speech for Deaf and Hearing People
canolfan gwasanaethau pobl anabl eb canolfannau gwasanaethau pobl anabl disablement services centre
Canolfan Gynghori eb Canolfannau Gynghori Citizen's Advice Bureau
canolfan hyfforddi eb canolfannau hyfforddi training centre
canolfan iechyd eb canolfannau iechyd health centre
canolfan iechyd meddwl yn y gymuned eb canolfannau iechyd meddwl yn y gymuned community mental health centre
canolfan meddygon teulu eb canolfannau meddygon teulu general practitioner surgery
Canolfan Michael Palin i Blant ag Atal Dweud eb Michael Palin Centre for Stammering Children
canolfan teclynnau clyw eb canolfannau teclynnau clyw hearing aid centre
cartref eg cartrefi home
cartref am oes eg cartrefi am oes lifetime home
cartref cadair olwyn eg cartrefi cadair olwyn wheelchair housing
Cartref Elizabeth Fitzroy eg Elizabeth Fitzroy Home
cartref grŵp eg cartrefi grŵp group home
cartref gwarchodol eg cartrefi gwarchodol sheltered housing
cartref gwirfoddol eg cartrefi gwirfoddol voluntary home
cartref gwyliau wedi ei gynllunio ar gyfer pobl mewn cadair olwyn eg cartrefi gwyliau wedi eu cynllunio ar gyfer pobl mewn cadair olwyn holiday home designed for wheelchair users

cartref ymgeledd meddwl eg cartrefi ymgeledd meddwl mental nursing home
Cartrefi'r Alban e// Scottish Homes
casét sain eg casetiau sain audio cassette
cefnogaeth eb support
cefnogaeth cyfathrebu eb communication support
cefnogaeth emosiynol eb emotional support
cefnogaeth i blant anabl mewn ysgolion prif-ffrwd eb support for disabled children at mainstream schools
cefnogi be support
cefnogi ac annog pobl anabl be support and encourage disabled people
Celfyddydau Anabledd Cymru e// Arts Disability Wales
cerbyd cludiant cyhoeddus eg cerbydau cludiant cyhoeddus public transport vehicle
cerdyn tacsï eb cardiau tacsï taxi card
cerdyn rheilffordd person anabl eg cardiau rheilffordd pobl anabl disabled person's railcard
ci clywed eg cõn clywed hearing dog
ci tywys eg cõn tywys guide dog
claf eg cleifion patient
(Ni ddylid defnyddio 'claf' i gyfeirio at berson anabl, a dylid ei gadw yn unig i gyfeirio at bobl sy'n wael mewn unedau llym. Lle mae pobl anabl yn defnyddio gwasanaethau penodol, dylid defnyddio'r term 'cleient' neu 'cwsmer'.
claf gwirfoddol eg cleifion gwirfoddol voluntary patient
claf mewnol eg cleifion mewnol in-patient
clinig cynllunio teulu eg clinigau cynllunio teulu family planning clinic
clinig galw heibio eg clinigau galw heibio drop-in clinic
clinig hybu iechyd eg clinigau hybu iechyd health promotion clinic
cloc larwm sy'n fflachio neu'n crynu eg clociau larwm sy'n fflachio neu'n crynu flashing or vibrating alarm clock
cloch drws sy'n dirgrynu eb clychau drws sy'n dirgrynu vibrating doorbell
cloch drws sy'n fflachio eb clychau drws sy'n fflachio flashing doorbell
cloch estyn eb clychau estyn extension bell
cludiant cyhoeddus eg public transport
clustog eg clustogau cushion
Clwb Moduro Gyrwyr Anabl Cyf eg Disabled Driver's Motor Club Ltd
cofnod anghenion eg cofnodion anghenion record of needs
Coleg Cenedlaethol Brenhinol y Deillion eg Royal National College for the Blind
Coleg Iechyd eg College of Health
Comisiwn Cyfle Cyfartal eg Equal Opportunities Commission
Comisiwn Iechyd Meddwl eg Mental Health Commission
comõd eg comodau commode
consesiwn eg consesiynau concession
contractiwr cyfarpar eg contractwyr cyfarpar equipment contractor

corfforaeth dai eb corfforaethau tai housing corporation
corfforol abl ans able bodied
(Ni ddyliid defnyddio'r term hwn. Defnyddier 'heb anabledd' yn lle hynny.
Cronfa Byw'n Annibynnol eb Independent Living Fund
Cronfa Radio Prydain i'r Deillion eb British Wireless for the Blind Fund
Cronfa Teleffonau i'r Deillion eb Telephones for the Blind Fund
Cronfa Ymddiriedolaeth Carcharorion Rhyfel a Phobl a Gaethiwyd y Dwyrain Pell eb Far East Prisoners of War and Internees Trust Fund
Cronfa'r Teulu eb Family Fund
cwbl fyddar ans profoundly deaf
cwch hir y gellir ei reoli o gadair olwyn eg cychod hir y gellir eu rheoli o gadair olwyn narrow-boat controllable from a wheelchair
cydbwysedd eg balance
cydraddoldeb eg equality
cydsymud corfforol be physical co-ordination
cydsyniad gwybodus eg informed consent
cyfaill gwirfoddol eg cyfeillion gwirfoddol befriender
cyfarpar eg equipment
cyfarpar ac addasiadau ell equipment and adaptations
cyfarpar anabledd eg disability equipment
cyfarpar cartref eg home equipment
cyfarpar cyfrifiadurol arbennig eg special computer equipment
cyfarpar i bobl fyddar eg equipment for deaf people
cyfeillio be befriend
cyferbyniad lliw eg colour contrast
cyfieithu be interpret
cyfieithu ar y pryd be simultaneous translation
cyfieithydd eg cyfieithwyr interpreter
cyfieithydd ar y pryd eg cyfieithwyr ar y pryd simultaneous translator
cyfieithydd iaith arwyddion eg cyfieithwyr iaith arwyddion sign language interpreter
cyflawni be achieve
cyflawni potensial cyflogaeth be realise employment potential
cyflawni'r amcan be achieve the objective
cyfle eg cyfleoedd opportunity
cyfle cyfartal eg equal opportunity
cyfleusterau gwyliau ell holiday facilities
cyflogaeth agored eb open employment
cyflogwr sydd wedi'i eithrio eg cyflogwyr sydd wedi'u heithrio employer that is exempt
cyflwr cynyddol eg cyflyrau cynyddol progressive condition
cyflwr diymateb parhaol eg persistent vegetative state
cyflwr meddygol tymor hir eg cyflyrau meddygol tymor hir long-term medical condition
cyfnod cymhwyso eg cyfnodau cymhwyso qualifying period
cyfrifiannell lafar eb cyfrifianellau llafar talking calculator

Cynghrair Anabledd eb Disability Alliance
Cynghrair Cenedlaethol Canser eb National Cancer Alliance
Cynghrair Cyflyrau Meddygol Tymor Hir eb Long-term Medical Conditions Alliance
Cynghrair Cymalwst Gengroenol eb Psoriatic Arthropathy Alliance
Cynghrair Genedlaethol Pobl Ddall a Byddar eb National Deafblind League
Cynghrair Niwrolegol eb Neurological Alliance
cyngor eg cynghorau council
cyngor eg cynghorion advice
Cyngor Anabledd eg Council for Disability
Cyngor Anabledd Cenedlaethol eg National Disability Council
Cyngor Anabledd Gogledd Iwerddon eg Northern Ireland Disability Council
Cyngor Canolfannau Byw i Bobl Anabl eg Disabled Living Centres Council
Cyngor Celfyddydau Cymru eg Welsh Arts Council
Cyngor Cenedlaethol Cyrff Gwirfoddol eg National Council for Voluntary Organisations
Cyngor Cenedlaethol Gwasanaethau Hosbis a Gofal Lleddfol Arbenigol eg National Council for Hospice and Specialist Palliative Care
cyngor clywed yn y cartref eg in-home hearing advice
Cyngor Cyllido Addysg Uwch yr Alban eg Scottish Higher Education Funding Council
Cyngor Cymdeithasau Pobl Anabl Prydain eb British Council of Organisations of Disabled People
Cyngor Cymreig Pobl Fyddar eg Welsh Council of Deaf People
Cyngor Gofal Cymuned eg Council of Community Care
Cyngor Gwasanaeth Gwirfoddol eg Council of Voluntary Service
Cyngor Hyfforddi a Menter eg Training and Enterprise Council
Cyngor Hyrwyddo Cyfathrebu â Phobl Fyddar eg Council for the Advancement of Communication with Deaf People
Cyngor Plant Anabl eg Council for Disabled Children
Cyngor Ymgynghorol Cenedlaethol ar Gyflogaeth Pobl Anabl eg National Advisory Council on Employment of People with Disabilities
cylch eg cylchoedd group
cymdeithas eb cymdeithasau society
Cymdeithas Affasioleg Prydain eb British Aphasiology Society
Cymdeithas Afiechyd Huntington eb Huntington's Disease Association
Cymdeithas Anafiadau'r Asgwrn Cefn eb Spinal Injuries Association
Cymdeithas Atacsia-Telangiectasia eb Ataxia-Telangiectasia Society
Cymdeithas Atal Dweud Prydain eb British Stammering Association
Cymdeithas Baralympaidd Prydain eb British Paralympic Association
Cymdeithas Cyfrifiaduron Prydain eb British Computer Society
Cymdeithas Clefyd Alzheimer eb Alzheimer's Disease Society
Cymdeithas Clefyd Niwronau Echddygol eb Motor Neurone Disease Association
Cymdeithas Clefyd Parkinson eb Parkinson's Disease Society

Cymdeithas Coeliac Cyf eb Coeliac Association Ltd
Cymdeithas Cŏn y Deillion eb Guide Dogs for the Blind Association
cymdeithas cymorth gwirfoddol eb cymdeithasau cymorth gwirfoddol
 voluntary aid society
Cymdeithas Cyn-filwyr heb Aelodau Prydain eb British Limbless Ex-
 Servicemen's Association
Cymdeithas Cynlluniau Gofalwyr Crossroads Cyf eb Crossroads
Cymdeithas Cynorthwyo Perthynas Rywiol a Phersonol i Bobl Anabl eb
 Association to Aid the Sexual and Personal Relationships of Disabled
 People
Cymdeithas Chwaraeon Prydain i Bobl Anabl eb British Sport Association
 for the Disabled
Cymdeithas Chwaraeon y Deyrnas Unedig i Bobl ag Anabledd Dysgu eb
 United Kingdom Sports Association for the Mentally Disabled
Cymdeithas Chwaraeon yr Alban i Bobl Anabl eb Scottish Sports
 Association for the Disabled
Cymdeithas Deillion Henshaw eb Henshaw's Society for the Blind
Cymdeithas Deuluol y Galon eb Family Heart Association
Cymdeithas Diabetes Prydain eb British Diabetic Association
Cymdeithas Dyslecsia Prydain eb British Dyslexia Association
Cymdeithas Dystonia eb Dystonia Society
Cymdeithas Epilepsi Prydain eb British Epilepsy Society
Cymdeithas Frenhinol Cynorthwyo Pobl Fyddar eb Royal Association in
 Aid of Deaf People
Cymdeithas Frenhinol dros Anabledd ac Ailsefydlu eb Royal Association
 for Disability and Rehabilitation
Cymdeithas Frenhinol Llundain i'r Deillion eb Royal London Society for
 the Blind
Cymdeithas Genedlaethol Anafiadau'r Pen Headway Cyf. eb Headway
 National Head Injuries Association Ltd.
Cymdeithas Genedlaethol ar gyfer Iechyd Meddwl eb MIND (National
 Association for Mental Health)
Cymdeithas Genedlaethol Awtistiaeth eb National Autistic Society
Cymdeithas Genedlaethol Clybiau Laryngectomi eb National Association
 of Laryngectomy Clubs
Cymdeithas Genedlaethol Colitis a Chlefyd Crohn eb National Association
 for Colitis and Crohn's Disease
Cymdeithas Genedlaethol Cymdeithasau Lleol i Bobl sy'n Gweld yn
Rhannol eb National Association of Local Societies for the Visually
 Impaired
Cymdeithas Genedlaethol Ecsema eb National Eczema Society
Cymdeithas Genedlaethol Gweithdai Dillad eb Awear
Cymdeithas Genedlaethol Llyfrgelloedd Teganau a Hamdden eb National
 Association of Toy and Leisure Libraries
Cymdeithas Genedlaethol Osteoporosis eb National Osteoporosis Society

Cymdeithas Genedlaethol Plant Byddar eb National Deaf Children's Society

Cymdeithas Genedlaethol Pobl Fyddar eb National Association of Deafened People

Cymdeithas Genedlaethol Poen Cefn eb National Back Pain Association

Cymdeithas Genedlaethol Sgitsoffrenia eb National Schizophrenia Fellowship

Cymdeithas Genedlaethol Swyddfeydd Gwirfoddolwyr eb National Association of Volunteer Bureaux

Cymdeithas Genedlaethol Tyndra Cyn Mislif eb National Association for Premenstrual Tension

Cymdeithas Genedlaethol y Cynhalwyr eb Carers National Association
(Mae'r gymdeithas yn ganolog yn glynu wrth y gair 'Cynhalwyr' yn eu teitl Cymraeg, ond mae'n well gan nifer o gymdeithasau lleol ddefnyddio 'gofalwyr' ac argymhellir bod 'gofalydd' yn cael ei ddefnyddio yn yr unigol i gyfateb i 'carer' yn y Gymraeg)

Cymdeithas Gwefus a Thafnod Holtt eb Cleft Lip and Palate Association

Cymdeithas Gyrrwyr Anabl eb Disabled Drivers' Association

Cymdeithas Haemoffilia eb Haemophilia Society

Cymdeithas Iechyd Meddwl yr Alban eb Scottish Association for Mental Health

Cymdeithas Iselder Manig eb Manic Depression Fellowship

Cymdeithas John Grooms eb John Grooms Association

Cymdeithas Lles Meddwl Cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog eb Ex-Services Mental Welfare Society

Cymdeithas Marchogaeth i'r Anabl eb Riding for the Disabled Association

Cymdeithas Marfan y DU eb Marfan Association UK

Cymdeithas Masnachau Llawfeddygol Prydain eb British Surgical Trades Association

Cymdeithas ME eb ME Association

Cymdeithas Menière eb Menière Society

Cymdeithas Myasthenia Gravis eb Myasthenia Gravis Association

Cymdeithas Neurofibromatosis eb Neurofibromatosis Association

Cymdeithas Nid â'n Angof eb Not Forgotten Association

Cymdeithas Paget Gorman eb Paget Gorman Society

Cymdeithas Parlys Cynyddol Uwchniwclear eb Progressive Supranuclear Palsy Association

Cymdeithas Perthes eb Perthes Association

Cymdeithas Pobl Fyddar Prydain eb British Deaf Association

Cymdeithas Pobl heb Aelodau eb Limbless Association

Cymdeithas Pobl sy'n Gweld yn Rhannol eb Partially Sighted Society

Cymdeithas Polio Prydain eb British Polio Fellowship

Cymdeithas Rathbone eb Rathbone Society

Cymdeithas Raynaud a Sgleroderma eb Raynaud's and Scleroderma Association

Cymdeithas Richmond eb Richmond Fellowship

Cymdeithas Ryngwladol Awtistiaeth eb International Autistic Society
Cymdeithas Seren Burma eb Burma Star Association
Cymdeithas Sglerosis Twberus eb Tuberos Sclerosis Association (SOS)
Cymdeithas Shaftesbury eb Shaftesbury Society
Cymdeithas Spina Bifida a Hydroceffalws eb Association for Spina Bifida and Hydrocephalus
Cymdeithas Strôc eb Stroke Association
Cymdeithas Syndrom Behcet eb Behcet's Syndrome Society
Cymdeithas Syndrom Down eb Down's Syndrome Association
Cymdeithas Syndrom Rett y DU eb UK Rett Syndrome Association
Cymdeithas Syndrom Sjogren Prydain eb British Sjogren's Syndrome Association
Cymdeithas Unedig Cleifion Canser Prydain eb British Association of Cancer United Patients
cymdeithas wirfoddol eb cymdeithasau gwirfoddol voluntary organisation
Cymdeithas y Cengroen eb Psoriasis Association
Cymdeithas y Cleifion eb Patients Association
Cymdeithas y Parlys Ymledol eb Multiple Sclerosis Society
cymhorthion a chyfarpar i bobl anabl ell aids and equipment for disabled people
cymhwyso be accommodate
cymorth eg cymhorthion aid
cymorth cerdded eg walking aid
cymorth cyfathrebu eg cymhorthion cyfathrebu communication aid
cymorth ffabrig eg cymhorthion ffabrig fabric support
cymorth gwaith mân eg minor work assistance
Cymorth i Blant Anabl yn Genedlaethol eg Invalid Children's Aid Nationwide
cymorth i blant wedi cael traceotomiaïau eg aid for children with tracheotomies
cymorth i fyw'n annibynnol eg help with independent living
cymorth micro mewn addysg barhaus eg micro assistance in continuing education
cymorth sylfaenol eg basic aid
cymuned eb cymunedau community
cymwys ans qualified
cymwys yn ôl meini prawf lleol ans eligible according to local criteria
Cynhadledd Sefydlog Pobl ag Anabledd Dysgu yng Nghymru eb
 Standing Conference for People with a Learning Disability in Wales
cynhyrchwr cyfarpar anabledd eg cynhyrchwyr cyfarpar anabledd
 disability equipment manufacturer
Cynllun Bathodyn Oren eg Orange Badge Scheme
cynllun cyfeillio eg cynlluniau cyfeillio befriending scheme
cynllun cyfeillion eg cynlluniau cyfeillion friends scheme
Cynllun Cyflogaeth a Ddynodir yn ôl Cwota eg Quota Designated Employment Scheme

Cynllun Cyflogaeth gyda Chymorth eg Supported Employment Programme
Cynllun Cyflwyno Swydd eg Job Introduction Scheme
Cynllun Cymorth Tywysydd eg Guide-Help Scheme
Cynllun Datblygu Geirfa Makaton eg Makaton Vocabulary Development Project
cynllun “Dial-a-Ride” eg Dial-a-Ride scheme
cynllun dysgu yn y cartref eg cynlluniau dysgu yn y cartref home-based learning scheme
cynllun estyn allan i’r gymuned eg cynlluniau estyn allan i’r gymuned community outreach project
Cynllun Grantiau Snowdon eg Snowdon Award Scheme
cynllun maethu oedolion eg cynlluniau maethu oedolion adult fostering scheme
cynllun Pathway eg Pathway scheme
cynllun pensiwn galwedigaethol eg cynlluniau pensiwn galwedigaethol occupational pension scheme
cynllun prydlesu eg cynlluniau prydlesu lease scheme
Cynllun Rhannu Teulu eg Family Share
cynllun talebau eg cynlluniau talebau voucher scheme
cynnal gofalwyr be carers’ support
cynnwrf meddwl eg mental disturbance
cynorthwydd personol eg cynorthwywyr personol personal assistant
cynyddu’r cyfle i bobl fyw’n annibynnol be increase opportunities for people to live independently
Cyswilt â Theulu eg Contact a Family
cytundeb eg cytundebau agreement
cytundeb disgownt arbennig eg cytundebau disgownt arbennig special discount agreement

D

dadfeddiannu be evict
dadfeddiannu person anabl be evicting a disabled person
dadfeddiant eg dadfeddiannau eviction
darllen gwefusau be lip-read
darparwr gofal dydd eg darparwyr gofal dydd day-care provider
darparwr gwasanaethau eg darparwyr gwasanaethau service provider
darparwr gwasanaethau yswiriant i gyflogwyr eg darparwyr gwasanaethau yswiriant i gyflogwyr provider of insurance services to employers
datblygiad meddwl eg mental development
Deddf Comisiwn Hawliau Anabledd eb Disability Rights Commission Act
Deddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd eb Disability Discrimination Act
Deddf Gwasanaethau, Ymgynghoriadau a Chynrychiolaeth Pobl Anabl eb Disabled Persons Services, Consultation and Representation Act
Deddf Iechyd Meddwl eb Mental Health Act

defnydd chwarae eg defnyddiau chwarae play material
defnyddiwr cadair olwyn eg defnyddwyr cadair olwyn wheelchair user
deheurwydd llaw eg manual dexterity
dehongli be interpret
dehonglydd eg dehonglwyr interpreter
dementia eg dementia
dermatolegydd eg dermatolegwyr dermatologist
diabetes eg diabetes
(Ni ddylid defnyddio ‘clefyd siwgwr’ yn Gymraeg gan nad clefyd mohono ac nid yw'n cael ei achosi gan siwgwr bob tro.
diffiniad o anabledd eg diffiniadau o anabledd definition of disability
Diffyg Imiwnedd Sylfaenol eb Primary Immunodeficiency Association
dirywiad meddwl eg mental deterioration
disgybl anabl eg disgyblion anabl disabled pupil
dolen anwytho eb dolenni anwytho induction loop
dolen is-goch eb dolenni is-goch infra red loop
drws llydan eg drysau llydan wide access door
drws mewnol awtomatig eg drysau mewnol awtomatig automatic interior door
dull llywio eg dulliau llywio control
dwrn troi eg dyrnau troi turning knob
dyfais eb dyfeisiau device
dyfais cynhyrchu print bras eb dyfeisiau cynhyrchu print bras large print output device
dyfais hunan-gymorth eb dyfeisiau hunan-gymorth self-help device
dyfais i godi tegell eb dyfeisiau i godi tegell kettle tipper
dyfais mesur mewn Braille eb dyfeisiau mesur mewn Braille Braille measuring device
dyfais troi tap eb dyfeisiau troi tap tap turner
dyslecsia eg dyslexia
dyspracsia eg dyspraxia
dyspracsia lleferydd eg verbal dyspraxia
dystroffi'r cyhyrau eg muscular dystrophy

E

ecsema eg eczema
effaith andwyol sylweddol a thymor hir eb substantial and long-term adverse effect
eiriol be advocate
eiriolaeth eb advocacy
eiriolwr eg eiriolwyr advocate
eisteddwr eg eisteddwyr sitter
Elfen Symudedd y Lwfans Byw i Bobl Anabl eb Mobility Component of the Disability Allowance

Elusen Anymataliaeth a Stoma mewn Plant *eb* Charity for Incontinent and Stoma Children
elwa *be* benefit
enwresis *eg* enuresis
epilepsi *eg* epilepsy
esgid feddygol *eb* **esgidiau meddygol** surgical footwear
estyn allan a chefnogaeth outreach and support

F

fersiwn gydag arwyddion a symbolau *eg* **fersiynau gydag arwyddion a symbolau** version with signs and symbols
fictimeiddio *be* victimization
fideo *eg* **fideos** video

Ff

ffederasiwn *eg/b* **ffederasiynau** federation
Ffederasiwn Cenedlaethol Canolfannau Access *eg* National Federation of Access Centres
Ffederasiwn Cenedlaethol Shopmobility *eg* National Federation of Shopmobility
Ffederasiwn Cenedlaethol yr Arennau *eg* National Kidney Federation
Ffederasiwn Cymdeithasau Chwaraeon Pobl Anabl *eg* Federation of Sports Associations for the Disabled
Ffederasiwn Modurwyr Anabl *eg* Disabled Motorists Federation
ffitiad *eg* **ffitiadau** fitting
ffon drithroed *eb* **ffyn trithroed** tripod walking aid
ffon fagl *eb* **ffyn baglau** crutch
ffon gerdded *eb* **ffyn cerdded** walking stick
fforwm *eg* **fforymau** forum
Fforwm Anabledd *eg* Disability Forum
Fforwm Cyfathrebu *eg* Communications Forum
Fforwm Lles Anabledd Meirionnydd *eg* Meirionnydd Disability Forum
ffrâm *eb* **fframiau** frame
ffynhonnell ariannu *eb* **ffynonellau ariannu** source of funding
ffynhonnell cefnogaeth *eb* **ffynonellau cefnogaeth** source of support

G

gallu *be* ability
gallu a thueddfryd ability and aptitude
gallu i adnabod perygl corfforol *be* ability to recognise physical danger
gofal *eg* **gofalon** care
Gofal a Thrwsio Cymru *eg* Care and Repair Cymru
Gofal am Arthritis *eg* Arthritis Care
Gofal am Arthritis yr Ifanc *eg* Young Arthritis Care

gofal domestig eg domestic care
gofal gwirfoddol eg voluntary care
Gofal Henoed eg Age Concern
gofal iechyd eg health care
Gofal Poen y DU eg Pain Concern UK
gofal preswyl a nyrsio eg residential and nursing care
gofal seibiant eg respite care
gofal teithiol eg peripatetic care
gofal (yn y) cartef eg home care
gofal yn y gymuned eg community care
gofalu be care
gofalydd eg gofalydd carer
gorddryswch heneiddio eg senile dementia
gorsaf betrol gyda chymorth eb gorsafodded petrol gyda chymorth
 attended filling station
grant adnewyddu tai eg grantiau adnewyddu tai house renovation grant
Grant Cyfleusterau i Bobl Anabl eg Disabled Facilities Grant
grant dewisol eg grantiau dewisol discretionary grant
grant gorfodol eg grantiau gorfodol mandatory grant
grant gwella dewisol eg grantiau gwella dewisol discretionary
 improvement grant
grant inswleiddio cartref eg grantiau inswleiddio cartref home insulation
 grant
grant sylfaenol eg grantiau sylfaenol basic grant
grant trwsio cartref eg grantiau trwsio cartref home repair grant
grŵp eg grwpiau group
grŵp ambarél eg grwpiau ambarél umbrella group
grŵp blaenoriaeth eg grwpiau blaenoriaeth priority group
Grŵp Cefnogaeth Acne eg Acne Support Group
Grŵp Cefnogaeth Dermatomyositis a Polymyositis eg Dermatomyositis and
 Polymyositis Support Group
Grŵp Cymorth Ffibromyalgia eg Fibromyalgia Support Group
Grŵp Cymorth Syndrom Guillain Barre eg Guillain Barre Syndrome
 Support Group
Grŵp Diddordeb Geneteg eg Genetic Interests Group
Grŵp Dystroffi'r Cyhyrau eg Muscular Dystrophy Group
grŵp gweithgaredd eg grwpiau gweithgaredd activity group
grŵp gweithredu eg grwpiau gweithredu action group
Grŵp Gweithredu ar Anabledd eg Disability Action Group
Grŵp Gwragedd Anabl eg Disabled Women's Group
grŵp hunan-gymorth eg grwpiau hunan-gymorth self-help group
Grŵp Incwm Anabledd eg Disablement Income Group
Grŵp Prydeining Pobl sy'n Byw gyda HIV ac AIDS eg UK Coalition of
 People Living with HIV and AIDS
Grŵp SINGALONG eg SINGALONG Group
gwahaniaethu anghyfreithlon be unlawful discrimination

gwahaniaethu o blaid *be* discriminate in favour of
gwahaniaethu yn erbyn *be* discriminate against
gwaith cymdeithasol seiciatrig *eg* psychiatric social work
gwaith cysylltiadau dynol *eg* human relations work
gwaith gwarchodol *eg* sheltered employment
Gwarant Cyfweiliad am Swydd *eb* Job Interview Guarantee
gwasanaeth *eg* gwasanaethau service
gwasanaeth adnoddau ysgrifennu *eg* gwasanaethau adnoddau
ysgrifennu resources for writing service
gwasanaeth ailsefydlu *eg* gwasanaethau ailsefydlu rehabilitation service
gwasanaeth anabledd *eg* gwasanaethau anabledd disability service
Gwasanaeth Bentyca Meddygol y Groes Goch *eg* Red Cross Medical
 Loan Service
Gwasanaeth Cenedlaethol Llygaid Artiffisial *eg* National Artificial Eye
 Service
gwasanaeth cyfarpar ar y cyd *eg* gwasanaethau cyfarpar ar y cyd joint
 equipment service
Gwasanaeth Cyfeillion Ffôn *eg* Telephone Befriending Service
gwasanaeth cyfieithu ar y pryd *eg* gwasanaethau cyfieithu ar y pryd
 interpreter service
Gwasanaeth Cyngori a Chymodi *eg* Advice and Conciliation Service
Gwasanaeth Cyngori dros y Ffôn *eg* Telephone Counselling Service
gwasanaeth cyngori pobl anabl *eg* gwasanaethau cyngori pobl anabl
 disablement advisory service
Gwasanaeth Cyngor Symudedd a Gwybodaeth am Gerbydau *eg* Mobility
 Advice and Vehicle Information Service
Gwasanaeth Cymorth Personol *eg* Personal Assistant Service
gwasanaeth dehongli *eg* gwasanaethau dehongli interpreter service
gwasanaeth eistedd *eg* gwasanaethau eistedd sitting service
gwasanaeth galwedigaethol *eg* gwasanaethau galwedigaethol
 occupational service
gwasanaeth gofal cartref *eg* gwasanaethau gofal cartref home care
 service
Gwasanaeth Gofal Gwyliau *eg* Holiday Care Service
gwasanaeth gofal yn y gymuned *eg* gwasanaethau gofal yn y gymuned
 community care service
Gwasanaeth Gwybodaeth Iechyd *eg* Health Information Service
Gwasanaeth Gwyliau MENCAP *eg* MENCAP's Holiday Service
gwasanaeth hebrwng i oedolion oedrannus neu anabl *eg* escort service
 for elderly or disabled adults
Gwasanaeth Hyfforddi ac Ymgynghori *eg* Training and Consultancy
 Service
Gwasanaeth Iechyd Gwladol *eg* National Health Service
gwasanaeth lles *eg* gwasanaethau lles welfare service
Gwasanaeth Llygaid yr Ysbyty *eg* Hospital Eye Service

gwasanaeth meddyg teulu eg gwasanaethau meddyg teulu general
 practitioner service
gwasanaeth meddygol eg gwasanaethau meddygol medical service
Gwasanaeth Tai Cenedlaethol Pobl Anabl eg National Disabled Person's
 Housing Service
Gwasanaeth Tai RNIB eg RNIB Housing Service
gwasanaeth trin traed eg gwasanaethau trin traed chiropody service
Gwasanaeth Ymgynghorol Pensiynau Galwedigaethol eg Occupational
 Pensions Advisory Service
Gwasanaethau Ailsefydlu Syndrom Usher e// Usher Syndrome
 Rehabilitation Services
Gwasanaethau Cefnogi Darlledu e// Broadcasting Support Services
Gwasanaethau Symudedd a Chyfnwid y Mudiadau Tai e// Housing
 Organisations Mobility and Exchange Services
Gwasaneth Cyngori, Cymodi a Chyflafareddu eg Advisory, Conciliation,
 and Arbitration Service
gweithiwr gwirfoddol eg gweithwyr gwirfoddol voluntary worker
gweithiwr maes eg gweithwyr maes fieldworker
gweithiwr o dan gontract eg gweithwyr o dan gontract contract worker
gweithiwr proffesiynol gofal iechyd eg gweithwyr proffesiynol gofal
 iechyd healthcare professional
gweithredu ar ran be act on behalf of
Gweithredu dros Awtistiaeth be Action for Autism
Gweithredu dros Bobl Ddall be Action for Blind People
Gweithredu dros ME be Action for ME
Gweithredu dros Oedolion sydd â Dysffasia be Action for Dysphasic
 Adults
gweithredu yn y gymuned be community action
gweld yn rhannol be partially sighted
gwely arbennig eg gwelyau arbennig special bed
Gwirfoddolwr Gwasanaeth Cymunedol eg Community Service Volunteer
gwlychu'r gwely be bed wetting
gwregys eg gwregysau belt
gwregys cynnal eg gwregysau cynnal truss
gwyliau grŵp wedi eu llunio ar gyfer pobl anabl e// group holidays tailored
 for disabled people

H

haemoffilia eg haemophilia
hambwrdd eg hambyrddau tray
hawdd cael ato/ati ans accessible
Hawl i Ysgrifennu eb Right to Write
hosan lastig eb sanau lastig elastic stocking
hyfforddiant eg training

hyfforddiant annibyniaeth a symudedd eg independence and mobility training
Hyfforddiant Cydraddoldeb Anabledd eg Disability Equality Training
Hyfforddiant ar gyfer Gwaith eg Training for Work
hygyrch ans accessible
hygyrch i gadeiriau olwyn ans wheelchair accessible
hygyrchedd eg accessibility
hyrwyddo buddiannau pobl be promote the interests of people

I

iaith arwyddion eb ieithoedd arwyddion sign language
iaith Arwyddion Prydain eb British Sign Language
iechyd corfforol eg physical health
iechyd meddwl eg mental health
integreiddiad eg integration
integreiddio be integrate

K

KIDS eg KIDS

L

L'Arche eg L'Arche
lesddeiliad eg lesddeiliaid leaseholder
Liberator Cyf. eg Liberator Ltd.
liff bath eg lifftiau bath bath lift
lwfans eg lwfansau allowance
lwfans anabledd difrifol eg lwfansau anabledd difrifol severe disablement allowance
lwfans anabledd difrifol eithriadol eg lwfansau anabledd difrifol eithriadol exceptionally severe disablement allowance
lwfans anabledd rhannol eg lwfansau anabledd rhannol partial disablement allowance
lwfans byw i bobl anabl eg lwfansau byw i bobl anabl disability living allowance
lwfans cyfarpar eg lwfansau cyfarpar equipment allowance
lwfans cymorth personol anfeddygol eg lwfansau cymorth personol anfeddygol non-medical personal help allowance
lwfans gweini eg lwfansau gweini attendance allowance
lwfans gweithio i'r anabl eg lwfansau gweithio i'r anabl disability working allowance
lwfans myfyriwr anabl eg lwfansau myfyriwr anabl disabled student's allowance
lwfans treth incwm arbennig eg lwfansau treth incwm arbennig special income tax allowance

L1

Ile i gadair olwyn eg llefydd i gadair olwyn wheelchair space
Ile i orffwys breichiau eg llefydd i orffwys breichiau arm-rest
Ile parcio eg llefydd parcio parking space
Ile parcio talu ac arddangos am ddim eg llefydd parcio talu ac arddangos am ddim free pay-and-display bay
Iledu drysau be widen doorways
Ilety eg Iletyau accommodation
Ilety byw'n annibynnol eg Iletyau byw'n annibynnol independent living accommodation
Ilety gwarchodol eg Iletyau gwarchodol sheltered accommodation
Iletya be accommodate
Llinell Gofalwyr eb Carers Line
Llinell Gymorth Anabledd eb Disability Help Line
Llinell Gymorth Budd-daliadau Anabledd eb Disability Benefits Line
Llinell Gyngor am Wybodaeth Anabledd eb DIAL
Llinell Hawliau eb Rights Line
Llinell Ymholiadau am Fudd-daliadau eb Benefits Enquiry Line
Ilyfr memo poced eg Ilyfrau memo poced pocket memo
Llyfrgell Genedlaethol y Deillion eb National Library for the Blind
Ilygad artiffisial eg Ilygaid artiffisial artificial eye

M

mat bath eg matiau bath bath mat
mater anabledd a'r celfyddydau eg materion anabledd a'r celfyddydau arts and disability issue
matres arbennig eg matresi arbennig special mattress
meddalwedd cyfrifiadurol arbennig eg special computer software
MENCAP (Cymdeithas Frenhinol Plant ac Oedolion dan Anfantais Feddyliol) eb MENCAP (Royal Society for Mentally Handicapped Children and Adults)
moddion eg medicine
moeseg eb ethics
moesegol ans ethical
mud a byddar ans deaf and dumb
(*Ni ddylid defnyddio 'dumb' yn Saesneg oherwydd ei fod ag arlliw difriol iddo. Gellir defnyddio 'mud' yn y Gymraeg, ond awgrymir defnyddio 'heb leferydd' i gyfateb i'r disgrifiad Saesneg*)
mudiad pobl anabl eg mudiadau pobl anabl organization of disabled people
mwyhadur eg mwyhaduron amplifier
mwyhadur teleffon sain uchel eg mwyhaduron teleffon sain uchel loud-speaking telephone amplifier
mwynder safonol eg mwynderau safonol standard amenity
myfyriwr anabl eg myfyrwyr anabl disabled student

myfyriwr gydag anhawster dysgu eg myfyrwyr gydag anhawster dysgu
student with a learning difficulty
mynedfa eb mynedfeydd access
mynedfa i gadeiriau olwyn eb mynedfeydd i gadeiriau olwyn wheelchair
access
mynediad eg access
mynediad at waith eg access to work

N

nam eg namau impairment
(*Ni ddylid cyfieithu 'impairment' yn llythrennol o'r Saesneg fel 'amhariad'. Y ffordd naturiol o ddisgrifio cyneddfau sydd yn wan neu wedi'u niweidio yw drwy ddweud fod 'nam' arnynt, ac mae pobl anabl sy'n siarad Cymraeg yn cefnogi'r defnydd hwn o'r term. Fodd bynnag os oes angen berf i gyfateb i 'to impair' yna gellir defnyddio 'amharu ar' yn y Gymraeg.*)
nam ar y clyw eg hearing impairment
nam corfforol eg namau corfforol physical impairment
nam meddwl eg namau meddwl mental impairment
namau lluosog ell multiple impairments
nerf y clyw eg nerfau'r clyw auditory nerve
newid rhesymol eg newidiadau rhesymol reasonable change
niwrolegydd eg niwrolegwyr neurologist
nodwedd ffisegol eb nodweddion ffisegol physical feature
nodwedd gorfforol eb nodweddion corfforol physical feature
nyrs cymuned eb nyrsus cymuned community nurse
nyrs cymuned iechyd meddwl eb nyrsus cymuned iechyd meddwl
community mental health nurse
nyrs seiciatryddol eb nyrsus seiciatryddol psychiatric nurse

O

oed meddyliol eg mental age
oedolyn ifanc anabl eg oedolion ifanc anabl young disabled adult
optometrydd eg optometryddion optometrist
orthoteg eb orthotics

P

pad ymatal eg padiau ymatal continence pad
Panel Annibynnol Cyngor Arbennig ar Addysg eg Independent Panel for
Special Educational Advice
panel rheoli canolog eg paneli rheoli canolog central control panel
paraplegaidd ans paraplegic
paraplegia eg paraplegia
Parcio Bathodyn Oren be Orange Badge Parking
parcio ceir pobl anabl be disabled car parking

parlys lleferydd eg dysarthia
parlys un ochr eg hemiplegia
parlys ymledol eg multiple sclerosis
parlys yr ymennydd eg cerebral palsy
pecyn adnoddau arbenigol eg pecynnau adnoddau arbenigol specialist resource pack
pecyn gweithredu eg pecynnau gweithredu action pack
peirianneg ailsefydlu eb rehabilitation engineering
peiriannydd galwedigaethol eg peirianwyr galwedigaethol occupational engineer
peiriant i wrando ar lyfrau siarad eg peiriannau i wrando ar lyfrau siarad machine for playing talking books
Pensiwn Anabledd y Weinyddiaeth Amddiffyn eg Ministry of Defence Disablement Pension
person eg pobl person
person â thetraplegia eg pobl â thetraplegia tetraplegic
person anabl eg pobl anabl disabled person
(Derbynnir 'pobl anabl' oherwydd bod unigolyn yn anabl o ganlyniad i'w gymdeithas nid ei nam meddygol.
person anabl cofrestredig eg pobl anabl gofrestrdig registered disabled person
person anabl sydd ag anawsterau rhywiol neu berthynas eg pobl anabl sydd ag anawsterau rhywiol neu berthynas disabled person with sexual or relationship difficulties
person anabl sydd ag anghenion penodol eg pobl anabl sydd ag anghenion penodol disabled person with specific needs
person anabl sydd dan fygythiad bod yn ddigartref eg pobl anabl sydd dan fygythiad bod yn ddigartref disabled person who is threatened with homelessness
person anabl sy'n ddigartref eg pobl anabl sy'n ddigartref disabled person who is homeless
person byddar eg pobl fyddar deaf person
person dall eg pobl ddall blind person
person dall a byddar eg pobl ddall a byddar deaf and blind person
person heb leferydd eg pobl heb leferydd person without speech
person ifanc eg pobl ifanc young person
person nad yw'n anabl eg pobl nad ydynt yn anabl non-disabled person
person sydd â nam dysgu eg pobl sydd â nam dysgu person with a learning impairment
person sydd â dau nam ar ei synhwyrau eg pobl sydd â dau nam ar eu synhwyrau person with a dual sensory impairment
person sydd â golwg cyfyngedig eg pobl sydd â golwg cyfyngedig person with restricted vision
person sydd â nam ar ei feddwl eg pobl sydd â nam ar eu meddwl person who has a mental impairment

person sydd â nam ar ei glyw eg pobl sydd â nam ar eu clyw hearing-impaired person

person sydd â nam ar ei leferydd eg pobl sydd â nam ar eu lleferydd person who has a speech impairment

person sydd â nam ar ei olwg eg pobl sydd â nam ar eu golwg person who is visually impaired

person sydd â nam ar ei synhwyrau eg pobl sydd â nam ar eu synhwyrau sensory impaired person

person sydd â nam corfforol eg pobl sydd â nam corfforol person with a physical impairment

person sydd â nam niwrolegol eg pobl sydd â nam niwrolegol person who has a neurological impairment

person sydd â nam sylweddol ar ei olwg eg pobl sydd â nam sylweddol ar eu golwg person who has a significant visual loss

person sydd â namau lluosog eg pobl sydd â namau lluosog person who has multiple impairments

person sydd â salwch meddwl eg pobl sydd â salwch meddwl person who is mentally ill

person sydd ag anableddau eg pobl sydd ag anableddau person with disabilities

(*Nid yw 'pobl sydd ag anableddau' yn dderbyniol yn y model cymdeithasol o anabledd. Defnyddier 'pobl anabl' yn lle hynny.*

person sydd ag anawsterau cyfathrebu eg pobl sydd ag anawsterau cyfathrebu person who has communication difficulties

person sydd wedi cael anaf i'r asgwrn cefn eg pobl sydd wedi cael anaf i'r asgwrn cefn person who has had a spinal injury

person sydd wedi cael anafiadau i'r pen eg pobl sydd wedi cael anafiadau i'r pen person who has had head injuries

person sydd wedi cael strôc eg pobl sydd wedi cael strôc person who has had a stroke

person sy'n anabl oherwydd gwasanaeth yn y lluoedd arfog eg pobl sy'n anabl oherwydd gwasanaeth yn y lluoedd arfog person who is disabled due to service in the armed forces

person sy'n defnyddio iaith arwyddion eg pobl sy'n defnyddio iaith arwyddion sign language user

person sy'n drwm ei glyw eg pobl sy'n drwm eu clyw person who is hard of hearing

person sy'n fyddar ac yn drwm ei glyw eg pobl sy'n fyddar ac yn drwm eu clyw deaf and hard of hearing person

person sy'n fyddar heb leferydd eg pobl sy'n fyddar heb leferydd person who is deaf without speech

person sy'n gweld yn rhannol eg pobl sy'n gweld yn rhannol person who is partially sighted

person wedi ei barlysu eg pobl wedi eu parlysu paralysed person

perthynas bersonol eb personal relationship

PHAB (Pobl ag Anabledd Corfforol a Phobl Heb Anabledd) PHAB

(Physically Handicapped and Able-Bodied)

plentyn eg plant child

plentyn â nam ar ei glyw eg plant â nam ar eu clyw hearing-impaired child

plentyn â nam ar ei olwg eg plant â nam ar ei olwg visually-impaired child

plentyn anabl eg plant anabl disabled child

pobl eb// people

Pobl yn Gyntaf People First

poen wrth symud eg pain when moving

prawf gweld eg profion gweld sight test

prawf modd eg profion modd means test

premiwm anabledd eg premiymau anabledd disability premium

premiwm gofalydd eg premiymau gofalydd carer's premium

premiwm plentyn anabl eg premiymau plentyn anabl disabled child premium

print bras eg large print

pris teithio gostyngol eg prisiau teithio gostyngol reduced fare

problem cymalau eb problemau cymalau joint problem

problem y bledren a'r coluddion eb problemau'r bledren a'r coluddion
bladder and bowel problem

proffesiwn gofal eg proffesiynau gofal caring profession

pulpud eg pulpudau walking frame

Pwyllgor Ymgynghorol Cludiant Pobl Anabl eg Disabled Persons
Transport Advisory Committee

R

ramp eg rampiau ramp

recordydd tâp eg recordwyr tâp tape recorder

REMAP eg REMAP

Remploy Cyf. eg Remploy Ltd.

rhaglen ymchwil eb rhaglenni ymchwil programme of research

rhannol ddall ans partially blind

rhannol fyddar ans partially deaf

rheoli aelodau be control of limbs

rheoliad hygyrchedd eg rheoliadau hygyrchedd accessibility regulation

rheolwr gofal cartref eg rheolwyr gofal cartref home care manager

rhiwmatolegydd eg rhiwmatolegwyr rheumatologist

rhoi cymorth be aid

rhoi mynediad (i) be give access

rhoi rhywun dan anfantais be disadvantage

**rhwydwaith o asiantaethau gwybodaeth eg rhwydweithiau o
asiantaethau gwybodaeth** network of information agencies

rhwydwaith rhyddfrefiniau eg rhwydweithiau rhyddfrefiniau franchise
network

Rhwydwaith Shape eg Shape Network

rhwymedigaeth gyfreithiol *eb* **rhwymedigaethau cyfreithiol** legal obligation

rhwymyn ar gyfer briwiau *eg* **rhwymynnau ar gyfer briwiau** wound dressing

rhybudd yn erbyn gwahaniaethu *eg* **rhybuddion yn erbyn gwahaniaethu** anti-discrimination notice

S

Safon Mynediad Cenedlaethol *eg* National Accessible Standard

SCOPE *eg* SCOPE

sedd bath *eb* **seddau bath** bath seat

sedd doiled uchel *eb* **seddau toiled uchel** raised toilet seat

sefydliad *eg* sefydliadau institute

Sefydliad Anawsterau Dysgu Prydain *eg* British Institute of Learning Difficulties

Sefydliad Brenhinol Birmingham i'r Deillion *eg* Birmingham Royal Institution for the Blind

Sefydliad Byw i Bobl Anabl *eg* Disabled Living Foundation

Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol Pobl Ddall *eg* Royal National Institute for the Blind

Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol Pobl Fyddar *eg* Royal National Institute for Deaf People

Sefydliad Chwaraeon Cadair Olwyn Prydain *eg* British Wheelchair Sports Foundation

Sefydliad Cyfathrebu Pobl Anabl *eg* Foundation for Communication for the Disabled

sefydliad dysgu *eg* sefydliadau dysgu learning organisation

Sefydliad Dyslecsia *eg* Dyslexia Institute

Sefydliad MacIntyre *eg* MacIntyre Foundation

Sefydliad Medicalert *eg* Medicalert Foundation

Sefydliad Pabyddol y Deillion *eg* Catholic Blind Institute

Sefydliad Ymataliaeth *eg* Continence Foundation

Sefydliad Ymchwil i Faterion Defnyddwyr *eg* Research Institute for Consumer Affairs

seiciatreg *eb* psychiatry

seiciatrig *ans* psychiatric

seiciatrydd *eg* seiciatryddion psychiatrist

seicoleg *eb* psychology

seicolegydd *eg* seicolegwyr psychologist

set law sydd â chyplwr anwytho *eg* setiau llaw sydd â chyplwr anwytho handset with inductive coupler

sgwter trydan *eg* sgwteri trydan electric scooter

Shelter *eg* Shelter

Siarter Gofal yn y Gymuned *eg* Community Care Charter

strôc *eb* strociau stroke

Swyddfa Genedlaethol Myfyrwyr Anabl *eb* Skill (National Bureau for Students with Disabilities)
swyddog ailsefydlu pobl anabl *eg* **swyddogion ailsefydlu pobl anabl** disablement resettlement officer
swyddog cymodi *eg* **swyddogion cymodi** conciliation officer
swyddog gwybodaeth cludiant cyhoeddus *eg* **swyddogion gwybodaeth cludiant cyhoeddus** public transport information officer
swyddog iechyd meddwl *eg* **swyddogion iechyd meddwl** mental health officer
symbol Bod yn Gadarnhaol am Bobl Anabl *eg* **symbolau Bod yn Gadarnhaol am Bobl Anabl** Positive About Disabled People symbol
symudedd *eg* mobility
system cyfathrebu drwy gyffwrdd *eb* **systemau cyfathrebu drwy gyffwrdd** touch-based communication system
system dolen i wrando ar y teledu *eb* **systemau dolen i wrando ar y teledu** loop system for listening to television
system rheoli'r amgylchedd *eb* **systemau rheoli'r amgylchedd** environmental control system
system ysgrifennu electronig *eb* **systemau ysgrifennu electronig** electronic writing system

T

tacsi sy'n cymryd cadeiriau olwyn *eg* **tacsis sy'n cymryd cadeiriau olwyn** wheelchair-accessible taxi
taflen ffeithiau *eb* **taflenni ffeithiau** fact sheet
taleb *eb* **talebau** voucher
taleb tacsi *eb* **talebau tacsi** taxi voucher
taliad o'r Gronfa Gymdeithasol *eg* **taliadau o'r Gronfa Gymdeithasol** Social Funds payment
teclyn *eg* **teclynnau** aid
teclyn artiffisial *eg* **teclynnau artiffisial** artificial aid
teclyn bath *eg* **teclynnau bath** bath aid
teclyn clyw *eg* **teclynnau clyw** hearing aid
teclyn clywed personol *eg* **teclynnau clywed personol** personal hearing aid
teclyn codi *eg* **teclynnau codi** hoist
teclyn cymorth i'r fraich *eg* **teclynnau cymorth i'r breichiau** arm appliance
teclyn cymorth ymatal *eg* **teclynnau cymorth ymatal** continence aid
teclyn cynnal i'r bol a'r asgwrn cefn *eg* **teclynnau cynnal i'r bol a'r asgwrn cefn** abdominal and spinal support
teclyn cynnal y goes *eg* **teclynnau cynnal y goes** leg appliance
teclyn cynnal y gwddf *eg* **teclynnau cynnal y gwddf** neck appliance
teclyn cynnal y pen *eg* **teclynnau cynnal y pen** head appliance

teclyn esmwytho meddygol eg teclynnau esmwytho meddygol surgical appliance
teclyn golwg gwael eg teclynnau golwg gwael low vision aid
teclyn gwisgo sanau eg teclynnau gwisgo sanau stocking aid
teledu cylch caeedig eg closed circuit TV
terfynell testun eb terfynellau testun text terminal
tetraplegaidd ans tetraplegic
tetraplegia eg tetraplegia
tîm aml-ddisgyblaeth eg timau aml-ddisgyblaeth multidisciplinary team
tîm anabledd eg timau anabledd disability team
tîm cymuned iechyd meddwl eg timau cymuned iechyd meddwl community mental health team
Tîm Datblygu Cenedlaethol i Bobl ag Anableddau Dysgu eg National Development Team for People with Learning Disabilities
tîm gofal iechyd eg timau gofal iechyd healthcare team
tîm gwasanaeth eg timau gwasanaeth service team
tîm lleoli, asesu a chynghori eg timau lleoli, asesu a chynghori placing, assessment and counselling team
toiled hygyrch eg toiledau hygyrch accessible WC
toiled pobl anabl eg toiledau pobl anabl disabled toilet
Trechu Namau Llefaru be AFASIC
trefn diswyddo eb trefnau diswyddo dismissal proceedings
trefnydd gofal cartref eg trefnwyr gofal cartref home care organiser
Treftadaeth Chailey eb Chailey Heritage
tribiwnlys adolygu iechyd meddwl eg tribiwnlysoedd adolygu iechyd meddwl mental health review tribunal
Tribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig eg Special Educational Needs Tribunal
tribiwnlys diwydiannol eg tribiwnlysoedd diwydiannol industrial tribunal
triniaeth arbenigol eb triniaethau arbenigol specialist treatment
triniaeth gorfforol eb physical treatment
triniaeth lai ffafriol eb less favourable treatment
troi'r llyw â llaw be turn the steering wheel by hand
trowr dalennau eg trowyr dalennau page-turner
trwydded deddf iechyd meddwl eg trwyddedau deddf iechyd meddwl mental health act licence

Th

theori dysgu eb learning theory
therapi iaith eb language therapy
therapi trydan eg electrotherapy
therapydd clyw eg therapyddion clyw hearing therapist

U

Un Cam Bach eg One Small Step

uned ailsefydlu eb unedau ailsefydlu rehabilitation unit
Uned Datblygu Hunangyflogaeth RNIB eb RNIB Self-employment
Development Unit
**uned delweddu cyseinedd magnetig eb unedau delweddu cyseinedd
magnetig** magnetic resonance imaging unit
uned ganolog eb unedau canolog central unit
Uned Symudedd yr Adran Drafnidiaeth eb Department of Transport
Mobility Unit
uned symudol eb unedau symudol mobile unit
Uned Taliadau Niwed drwy Frechiad eb Vaccine Damage Payments Unit
uned ymchwil eb unedau ymchwil research unit
uned ymholiadau canolog eb unedau ymholiadau canolog central enquiry
unit
unigolyn eg unigolion person

W

wig eg wigiau wig

Y

ymataliaeth eb continence
Ymateb Unedig eg United Response
Ymddiriedolaeth Arachnoiditis eb Arachnoiditis Trust
Ymddiriedolaeth Chatback eb Chatback Trust
Ymddiriedolaeth Cyfeillion Pobl Ifanc Fyddar eb Friends for the Young
Deaf
Ymddiriedolaeth Cymorth i Bobl dan Anfantais eb Handicapped Aid Trust
Ymddiriedolaeth Diabetes Dibynnol ar Inswlin eb Insulin Dependent
Diabetes Trust
Ymddiriedolaeth Genedlaethol Llud yr Ymennydd eb National Meningitis
Trust
Ymddiriedolaeth Gwybodaeth ar Anabledd eb Disability Information Trust
Ymddiriedolaeth Home Farm eb Home Farm Trust
Ymddiriedolaeth Meigrin eb Migraine Trust
Ymddiriedolaeth Plant sydd ag Anaf i'r Pen eb Children's Head Injury
Trust
Ymddiriedolaeth Sequal eb Sequal Trust
Ymddiriedolaeth Shaw eb Shaw Trust
Ymddiriedolaeth Suzy Lamplugh eb Suzy Lamplugh Trust
Ymddiriedolaeth Ymchwil Ffibrosis Cystig eb Cystic Fibrosis Research
Trust
Ymddiriedolaeth Ymchwil i Afiechydon Metabolaidd mewn Plant eb
Research Trust for Metabolic Diseases in Children
ymddygiad anhydrin eg challenging behaviour
ymgyngorydd eg ymgynghorwyr adviser
ymgyngorydd ailsefydlu eg ymghynghorwyr ailsefydlu rehabilitation
consultant

ymgyngorydd anabledd eg ymgynghorwyr anabledd disability adviser
ymgyngorydd byw i bobl anabl eg ymgynghorwyr byw i bobl anabl
disabled living adviser
ymgyngorydd cyflogi pobl anabl eg ymgynghorwyr cyflogi pobl anabl
disability employment adviser
ymgyngorydd hawlwr eg ymgynghorwyr hawlwr claimant adviser
ymgyngorydd therapi lleferydd eg ymgynghorwyr therapi lleferydd
speech therapy adviser
Ymgyrch Arwyddion mewn Gwasanaethau Iechyd Meddwl a Byddardod
eb Sign Campaigning for Services in Mental Health and Deafness
Ymgyrch Genedlaethol Asthma eb National Asthma Campaign
ymlyniad eg ymlyniadau attachment
ymwybyddiaeth eb awareness
Ymwybyddiaeth o Fyddardod eb Deaf Awareness
Ysgol Gorllewin Lloegr i Blant Sy'n Gweld Ychydig neu Ddim eb West of
England School for Children with Little or No Sight
yswiriant iechyd preifat eg private health insurance

Comisiwn Hawliau Anabledd yng Nghymru
6 Llys Tŷ-Nant,
Heol Tŷ-Nant,
Treforgan,
Caerdydd CF5 8LW
Tel: 08457 622633

Bwrdd Iaith Gymraeg
Siambrau'r Farchnad,
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd
CF10 1AT
Tel: 029 2087 8000
Ffacs: 029 2087 8001
E-bost:
ymholiadau@bwrdd-yr-iaith.org.uk

Mae Bwrdd yr Iaith Gymraeg yn rhedeg gwasanaeth sy'n ymateb i unrhyw ymholiad ynglyn â'r iaith Gymraeg. Felly os oes angen gwybodaeth o unrhyw fath am yr iaith Gymraeg, galwch y LLINELL GYSWLLT ar 0845 607 6070